

КУІНДЖІ Архип Іванович (15(27). 01. 1841, за ін. даними — 1842, містечко Карасу (Карасьовка) Катеринослав. губ., нині у складі м. Маріуполь Донец. обл. — 11(24). 07. 1910, С.-Петербург) — живописець, педагог. Працював ретушером у фотографів у Маріуполі, Одесі, 1860–65 — у фотостудії С. Ісаковича (м. Таганрог, Росія). 1866 приїхав до С.-Петербурга, де був ретушером у фотоательє та вільним відвідувачем АМ (1868–72; викл. І. Айвазовський). Працював у ній: від 1892 — проф., від 1893 — академік, 1894–97 — проф.-кер. худож. училища. 1873 відвідав Німеччину, Францію, Велику Британію, Швейцарію, Австрію. Початок творчості К. співпав із нац.-демократ. піднесенням у рос. культурі, діяльністю Товариства пересув. худож. виставок (у його складі — 1875–79). Зближення з художниками І. Крамським, І. Рєпіним, В. Васнецовим визначило сусп. і творчу позицію К. Майстер пейзаж. живопису у реаліст. стилі. Спочатку переважали заг. настрої суму та безпросвітності, що відображало певну соц.-крит. тенденцію, згодом створював пейзажі у неоромант. стилі. Майстерно передавав найскладніші ефекти денного та нічного освітлень; використовуючи градації напівтонів, досягав повної оптич. ілюзії. «Очищеність» зображуваного від життєво-випадкового надає його полотнам раціонально-сконструйов., ство-

реного, а не побаченого у природі. Зображував ландшафти з висоти пташиного лету; перший план залишав відкритим, створюючи естет. дистанцію, а осн. мотив — освітлену галявину, хати на горі, річку в місяч. сяйві — на серед. плані. У багатьох полотнах звеличив природу України. 1909 пожертвував Імператор. товариству заохочення художників 11 700 рублів на премії з пейзаж. живопису. З ініціативи К. та на його кошти 1909 у С.-Петербурзі створ. Товариство рос. художників (передав 150 000 рублів і заповів влас. маєток у Криму; згодом — ім. К., діяло до 1937). Серед учнів — К. Богаєвський, М. Реріх, В. Розвадовський, Г. Світлицький. У Маріуполі 1984 К. встановлено погруддя, 1999 створ. Міжнар. фонд ім. К. Деякі роботи зберігаються у ДТГ (Москва), ДРМ (С.-Петербург).

Основні твори

«Татарська саля в Криму» (1867), «Сніг» (1873; бронз. медаль Міжнар. виставки у Лондоні, 1874), «Забуте село» (1874), «Степ. Нива», «Степи», «Чумацький тракт у Маріуполі» (усі – 1875), «Українська ніч» (1876), «Ліс» (1878), «Вечір в Україні» (1878; 1901), «Північ», «Після дощу», «Березовий гай» (усі – 1879), «Місячна ніч на Дніпрі» (1880; 1882), «Дніпро вранці» (1881), «Захід сонця у степу» (1900), «Веселка» (1905), «Нічне», «Червоний захід сонця» (обидва – 1908).

Рекомендована література

1. Зименко В. Архип Іванович Куїнджі. Москва; Ленінград, 1947;
2. Марков В. А. І. Куїнджі. Москва, 1969;
3. Факторович М. Куїнджі та його школа // ОМ. 1974. № 3;
4. Манин В. С. Куїнджі. Москва, 1976;
5. Воронова О. Н. Куїнджі в Петербурзі. Ленінград, 1986;
6. Яруцкий Л. Архип Іванович Куїнджі. Маріуполь, 1998;
7. Манин В. С. А. І. Куїнджі. Москва, 2004;
8. Голицына І. Куїнджі. Москва, 2008.

Є. І. Денисенко, О. Я. Привалова

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Куїнджі Архип Іванович / Є. І. Денисенко, О. Я. Привалова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-51082>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).